

В спеціалізовану вчену раду
К 64.051.31 у Харківському
національному університеті
імені В. Н. Каразіна
61022, м. Харків,
майдан Свободи, 6

Відгук
офіційного опонента на дисертацію
Прокоп Наталії Мирославівни
«Державно-правові погляди митрополита Андрея Шептицького»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за
спеціальністю 12.00.01-теорія та історія держави і права; історія
політичних і правових учень

Актуальність теми дослідження. Серед усіх українських національних інституцій уніатська церква була упродовж багатьох століть єдиним носієм української мови, народних традицій, вірувань і релігійної обрядовості, що сприяло зрощенню духовенства і народу й не давало підстав для їх взаємного відчуження. Натомість у Наддніпрянській Україні, яка тривалий час перебувала у складі Росії, Російська православна церква стала захисником монархії і проповідувала ідеологію самодержавства. Це призвело до взаємної недовіри і навіть ворожнечі між мирянами православної церкви та духовенством, а у перші дні Жовтневого перевороту найбільш зневірені в християнській релігії люди виявили свій бунтарський дух у погромах церков, монастирів та переслідуванні священнослужителів. У повоєнні роки Російська православна церква сприяла світоглядній денаціоналізації українства, відтак значна частина українства повністю або частково втратила свою національну духовну обрядовість, звичаї і традиції, замінивши їх радянськими аналогами.

Не зважаючи на утиски і переслідування митрополита А. Шептицького та Української греко-католицької церкви, значна частина її духовенства здійснювала свою духовну місію в нелегальному статусі, чим зберегла українську національну ідентичність. Саме це послужило активізації

національно-визвольного руху в період перебудови та утвердження української держави.

Митрополит Андрей Шептицький, будучи духовним провідником українського національно-визвольного руху, розробив та пропагував державно-правові ідеї розбудови в майбутньому української національної держави, яку він іменував Рідною Хатою. Відзначав необхідність верховенства конституційного права та демократичність у визначенні державно-правового устрою української держави. Вказував на потребу розбудови громадянського суспільства майбутньої української держави, яка буде в свою чергу забезпечувати та гарантувати права і свободи людини і громадянина.

Виходячи з викладеного вище, дисертаційна робота Прокоп Н.М., яка присвячена комплексному дослідженню державно-правових поглядів митрополита А. Шептицького, є актуальною в сучасних умовах державотворення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові положення, висновки та рекомендації базуються на детальному і глибокому аналізі доробку як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, який здійснено в логічній послідовності та оформлено у вигляді результатів власних досліджень автора дисертації.

Вивчення змісту дисертації дозволяє зробити висновок про те, що поставлена мета досягнута, завдання виконані.

Важливим є те, що дисертантка дослідила діяльність митрополита Андрея Шептицького як політичного і державного діяча, зокрема висвітлено, що митрополит А. Шептицький брав активну участь у підготовці й утвердженні рішень українських парламентарів Австрії про державну незалежність Західної України. Цісар Австро-Угорщини 16 жовтня 1918 р. видав маніфест, в якому надавалось юридичне право всім народам імперії «творити свій власний державний організм». Через два дні у Львові зібралися всі парламентарі-українці, щоб «підготувати вирішення для всенародного збору українських

нотаблів, який мав відбутися 19 жовтня». У велику залу народного дому прибули «депутати-українці від Галичини і Буковини до парламенту і Галицького сейму, уповноважені представники від українських політичних партій, а також ієрархи УГКЦ – митрополит Андрей Шептицький та Станіславський єпископ Григорій Хомишин». Вони ухвалили важливий для українського державотворення правовий документ – Статут Української народної ради. Створення національного державного інституту в межах австрійського законодавства давало реальні можливості домогтися від чинної влади ухвалити рішення про надання державного суверенітету українського народу на західноукраїнських землях (с. 141-142).

Також в дисертації зазначено, що в громадянському суспільстві та в межах державно-правового простору кожна віруюча людина, на думку митрополита Андрея Шептицького, живе у своїй моральності у двох вимірах – як християнин і як вільний громадянин, що має широке поле свого волевиявлення в різних сферах життя.

Обґрунтованість отриманих здобувачем результатів підтверджується обсягом опрацьованих літературних джерел, застосуванням герменевтичних світоглядних принципів і методів.

Наукова новизна одержаних результатів.

Найбільш вагомі елементи наукової новизни дисертаційної роботи полягають у наступному:

1. Розширено джерельну базу, а саме досліджено послання та листи митрополита Андрея Шептицького, зокрема з якими він звертався до глав різних держав того часу (с. 24);
2. Досліджено, що Українська греко-католицька церква в період митрополита А. Шептицького залишалася органічною частиною історії української нації. Саме тому, що і нині УГКЦ є досить важливим інститутом громадянського суспільства та демократичного державотворення, дослідження всебічної діяльності А. Шептицького,

спрямованої на духовне, моральне та національне єднання всіх віруючих українських конфесій, є нагальною потребою (с. 26).

3. Проаналізовано значущість християнської моралі і духовності. Завдяки поєднанню в суспільній свідомості українського народу християнської моральності і національної ідеї формується суб'єктивна можливість перевести вимоги норм державного права на мову практичних дій найбільшої кількості людей, запобігти формуванню у них радикально-екстремістських дій (с. 104).
4. Доведено, що митрополит А. Шептицький вважав парламент єдиною легітимною інституцією в державі, яка дозволяє українцям донести свої пропозиції з реформування правових норм не лише щодо виборів депутатського корпусу, але й функціонування різних господарських, фінансових, культурних, освітніх українських організацій (с. 133).

Належна ступінь обґрунтованості і достовірність наукових положень.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечується використанням низки загальнонаукових і спеціальних методів пізнання; вивченням джерельної бази дослідження; належною апробацією результатів дослідження і їх оприлюдненням, відповідно до встановлених МОН України вимог.

Аналіз дисертації свідчить, що в процесі дослідження дисертанткою проаналізовано зміст численних нормативно-правових актів, архівних документів, наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених. Структура і зміст роботи свідчать, що дослідження спрямоване на з'ясування державно-правових поглядів митрополита Андрея Шептицького та їх місця і значення у розбудові незалежної правової соборної української держави.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій у публікаціях здобувача.

За темою дисертації здобувачем опубліковано 12 наукових праць, з них одна – у зарубіжному виданні, 5 – у наукових фахових виданнях, 6 – у виданнях за матеріалами міжнародних науково-практичних конференцій.

Основні положення та результати дослідження пройшли апробацію та дістали схвалення наукової спільноти на науково-практичних конференціях в різних регіонах України.

Обсяг друкованих праць та їх кількість відповідає вимогам ДАК України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Наведені публікації відображають основний зміст дисертації і одержані автором наукові результати.

Автореферат дисертації за структурою і оформленням відповідає визначеним ДАК України вимогам та відображає основний зміст проведеного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертаційного дослідження.

1. Дедалі більше утверджується розуміння того, що історія держави і права невіддільна від характеристики тих особистостей, які її творили. Для істориків учень про державу і право біографічний підхід («портретний метод») є традиційним. Останнім часом помітно посилюється і поглиблюється розвиток юридичної біографістики, що сприяє збагаченню методологічного інструментарію історико-правових досліджень. У зв'язку з цим виникає кілька запитань до дисертантки: Яке головне завдання Ви ставили перед собою, реконструюючи біографію А.Шептицького? Чи вдалося досягнути очікуваних результатів, використовуючи юридично-біографічний метод як інструментарій наукового пізнання?

2. На схвалення заслуговує теоретико-методологічний інструментарій дисертаційного дослідження Прокоп Н.М. Однак зовсім не згадується аксіологічний підхід для виявлення ціннісних аспектів у державно-правових поглядах митрополита Андрея Шептицького. Метод аналізу документів теж варто було зазначити, оскільки в тексті дисертації він активно використовується в процесі вивчення спадщини митрополита А.Шептицького.

3. У підрозділі 1.1. розглянуто історіографію та джерельну базу дослідження та вирішено поставлене завдання щодо стану наукового

дослідження проблеми. Однак інколи здобувачка використовує анотаційний підхід при аналізі літератури. Тому варто відзначити, що виклад був би більш цінним у разі використання методу критичного аналізу, співставлення точок зору. Слід було також систематизувати доробок митрополита А. Шептицького, а це, як вказує дисертант, – півтори сотні пастирських листів і послань, які стосувалися всіх сфер життя українців.

4. У будь-якому науковому дослідженні, зокрема і в дисертації, варто уникати суджень, властивих публіцистичному жанру. Приміром, у твердженні дисертантки: «вважати, що в СРСР функціонували норми права, безглуздо» (с. 32) йдеться про невідповідність між офіційно встановленим законодавством та фактичним дотриманням цього законодавства органами радянської влади.

5. Підрозділ 3.3. присвячений дослідженню візії А. Шептицького майбутнього української держави за посланням митрополита «Як будувати Рідну Хату». Дисертантка реконструює теоретичну модель державного будівництва та вирішує поставлене наукове завдання. Однак концепція побудови держави та суспільного ладу, розроблена А. Шептицьким, досліджується відірвано від інших подібних концепцій, сформованих українськими інтелектуалами тієї доби.

Загальна оцінка дисертації роботи.

Дисертація Прокоп Наталії Мирославівни «Державно-правові погляди митрополита Андрея Шептицького» є актуальним, самостійним і завершеним дослідженням, якому притаманні наукова новизна й обґрунтовані практичні рекомендації, спрямовані на дослідженні державно-правових поглядів митрополита Андрея Шептицького у встановленні загального виборчого права.

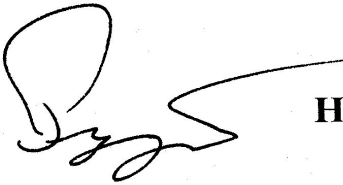
Наукові положення, методи та висновки, що містяться в дисертації, викладено літературною мовою в науковому стилі з додержанням усіх встановлених вимог.

У цілому дисертаційна робота Прокоп Н.М. «Державно-правові погляди митрополита Андрея Шептицького» в повній мірі відповідає паспорту спеціальності 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і

правових учень з точки зору її змісту, наукової обґрунтованості положень і рекомендацій, наукового рівня, теоретичного і практичного значення задовольняє вимогам, що визначені в п.п. 9,11,12 «Порядку присудження наукових ступенів» щодо кандидатських дисертацій, затвердженого постановою Кабінетів Міністрів України від 24 липня 2013 року, №567, а її автор – Прокоп Наталія Мирославівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень.

Офіційний опонент:

**доцент кафедри теорії та історії держави і права,
конституційного та міжнародного права
Львівського державного університету
внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент**

Н.Я. Рудий

